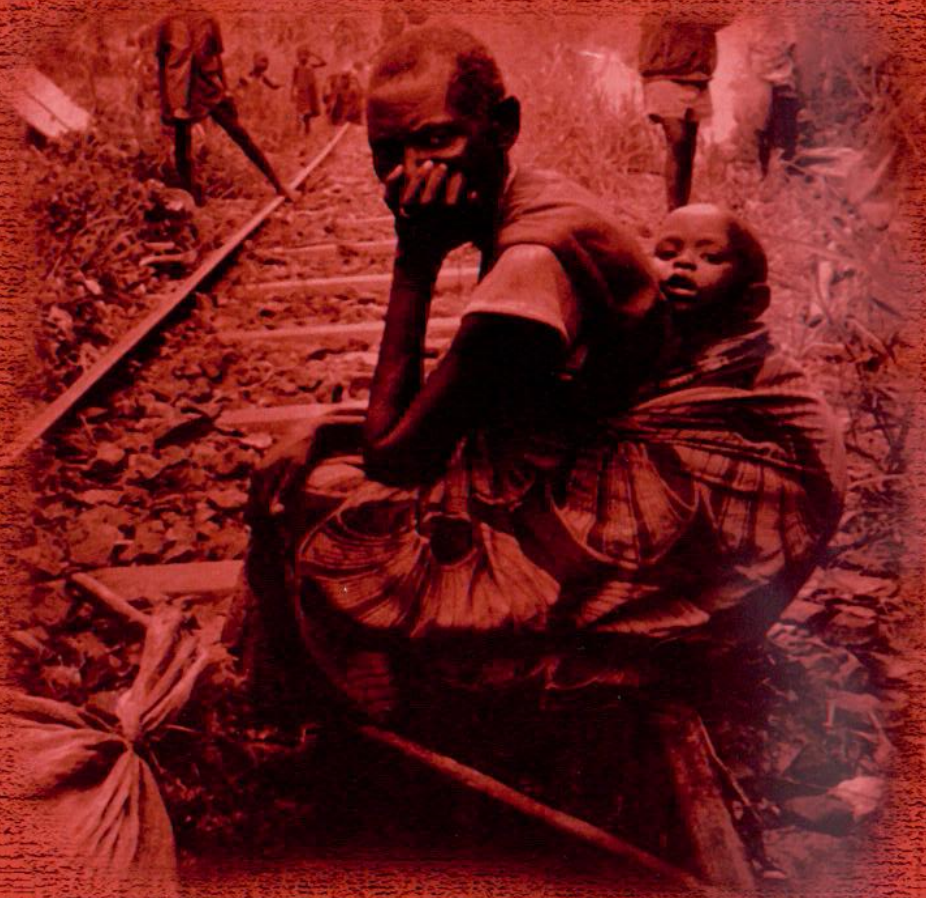

တၢ်သိၣ်တၢ်သီအတၢ်န့ၣ်ကျဲဘၣ်ဃး
ပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်

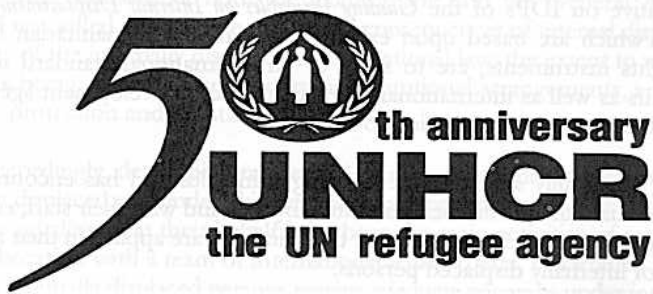
Sgaw Karen edition

This translation was completed as a project of the
Burma Ethnic Research Group [BERG] and typeset
by Drum Publication Group.

We wish to acknowledge the help of all the many
people who generously assisted with translation
and editing.

Drum Publication Group
PO Box 66
Kanchanaburi 71000
Thailand

This publication has been sponsored by the office of the United Nations High
Commissioner for Refugees (UNHCR) in Thailand.

Foreword to the Guiding Principles
by Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs
Mr. Sergio Vieira de Mello

The humanitarian community is increasingly aware of the crisis of internal displacement which affects over 20 million people worldwide. While responsibility for the protection of IDPs rests first and foremost with national governments and local authorities, it is important for the international community to see how best it can contribute to enhancing the protection of IDPs in conflict and crisis situations. We must also design humanitarian assistance in such a way that it will promote the protection of IDPs.

Within the United Nations system, significant steps have been taken to enhance an effective and timely response to the needs of internally displaced persons (IDPs). The Inter-Agency Standing Committee (IASC) has entrusted me with the responsibility to act as Focal Point within the UN system for issues relating to the internally displaced. In discharging this mandate, I am committed to enhancing the capacity of the United Nations as a whole to respond to situations of internal displacement as well as to promoting strong coordination and a clearer division of institutional responsibilities and adequate support to operational agencies.

In this context, I welcome the issuance by the Secretary-General's Special Representative on IDPs of the *Guiding Principles on Internal Displacement*. These Principles, which are based upon existing international humanitarian law and human rights instruments, are to serve as an international standard to guide governments as well as international humanitarian and development agencies in providing assistance and protection to IDPs.

The IASC fully supports the Guiding Principles and has encouraged its members to share them with their Executive Boards and with their staff, especially those in the field, in order to ensure that the Principles are applied in their activities on behalf of internally displaced persons.

I believe that the Guiding Principles can play a significant role in raising awareness of the needs of IDPs, mobilizing support within the humanitarian community and helping field colleagues to find solutions when confronted with the protection and assistance needs of the internally displaced. The Principles will also assist governments in providing for the security and well-being of their displaced populations.

I hope that each of you will work to ensure the widest possible dissemination and application of the Guiding Principles, in order to achieve the much needed improvement in the status and treatment of internally displaced persons.

*Introductory Note
by the Representative of the Secretary-General
on Internally Displaced Persons
Mr. Francis M. Deng*

The international community is confronted with the monumental task of ensuring protection for persons forcibly uprooted from their homes by violent conflicts, gross violations of human rights and other traumatic events, but who remain within the borders of their own countries. Nearly always they suffer from severe deprivation, hardship and discrimination. It is to meet this challenge that the Guiding Principles on Internal Displacement were developed.

The Principles identify the rights and guarantees relevant to the protection of the internally displaced in all phases of displacement. They provide protection against arbitrary displacement, offer a basis for protection and assistance during displacement, and set forth guarantees for safe return, resettlement and reintegration. Although they do not constitute a binding instrument, these Principles reflect and are consistent with international human rights and humanitarian law and analogous refugee law.

The Principles were developed over several years pursuant to the mandate given to me in 1992 by the Commission on Human Rights and reinforced by subsequent resolutions of both the Commission and the General Assembly. Initially I was asked to study the causes and consequences of internal displacement, the status of the internally displaced in international law, the extent to which their needs are being addressed under current institutional arrangements, and ways to improve protection and assistance for them.

Accordingly, developing needed legal and institutional frameworks for the internally displaced and undertaking country missions to engage Governments and others in a dialogue on their behalf have been the main activities of my mandate. In collaboration with a team of international legal experts, I examined the extent to which internally displaced persons receive adequate coverage under international law and produced a "Compilation and Analysis of Legal Norms" (E/CN.4/1996/52/Add.2). The study found that while existing law provides substantial coverage for the internally displaced, there are significant areas in which it fails to provide an adequate basis for their protection and assistance. Subsequently, the Commission and the General Assembly requested me to prepare an appropriate normative framework for the internally displaced. This led to the drafting of the Guiding Principles which both restate existing norms and seek to clarify grey areas and fill in the gaps.

After I presented the Guiding Principles to the Commission in 1998, the Commission adopted a resolution taking note of the Guiding Principles and of my stated intention as the Representative of the Secretary-General to use them in my ongoing dialogue with Governments and all those whose mandates and activities relate to the needs of the internally displaced. The Commission also took note of the decision of the Inter-Agency Standing Committee, which had welcomed the Principles and encouraged its members to share them with their Executive Boards and staff, especially in the field, and to apply them in their activities on behalf of the internally displaced.

The Guiding Principles should provide valuable practical guidance to Governments, other competent authorities, intergovernmental organizations and NGOs in their work with internally displaced persons. It is my hope that they will be widely circulated and given practical application in the field.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီအတၢ်န့ၣ်ကျဲဘၣ်ဃးပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်

တၢ်ကတိၤဆှၢန့ၣ် — တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်စိ

၁။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီအတၢ်န့ၣ်ကျဲတဖၣ်အံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်လိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါၣ်အမဲၢ်ညါန့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒီး တၢ်အုၣ်ကီၤတဖၣ်လၢအဖိးမံဒီးတၢ်ဒိသဒၢပှၤလၢအဘၣ်တၢ်သးဆူၣ်လီၤအိၣ်လီၤဆိး တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ ဒိသဒၢဒီးဆိၣ်ထွဲမၤ၁၇၀၀ဖဲတၢ်သးဆူၣ်လီၤ အိၣ်လီၤဆိးအကတီၢ်ဒီးဖဲပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်က့ၤကဒါက့ၤအကတီၢ် မ့တမ့ၢ် ဖဲတၢ် က့ၤဆီလီၤက့ၤအလီၤအကျဲအကတီၢ်, မ့တမ့ၢ် ဖဲတၢ်မ့ၢ်က့ၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ကဒါက့ၤအသး အဖၢမ့ၢ်အခါန့ၣ်လီၤ.

၂။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ အတၢ်ပညိၣ်န့ၣ်တၢ်မၤဖျါထီၣ်ပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်စံး တၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ပှၤတဂၤဘၣ်တဂၤ မ့တမ့ၢ် ပှၤအဖုအကရၢတဖၣ်လၢအဘၣ်တၢ်မၤဆူၣ်အီၤ မ့တမ့ၢ် ပှၤလၢဘၣ်ဃးပှၤဖျါအသး မ့တမ့ၢ် ပှၤလၢအဘၣ်ဟံၣ်တၢ်ကွၢ်အဟံၣ်အပီ မ့ၢ်ဂ့ၢ်, မ့တမ့ၢ် အလီၤအကျဲလၢအိၣ်ဆိးန့ၣ်သါတုၢ်ဝဲတဖၣ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ပှၤလၢအ ဘၣ်ဃးဆှဲးဃးပှၤဖျါအသးဒီးတၢ်ဒုးလိာ်ယၢ်လိာ်သး, တၢ်တၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤအဒိၣ်အ မ့ၢ်, တၢ်ထီၣ်တၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်တတၢ်တနါအိၣ်ထီၣ်အသးလၢန့ၣ်ဆၢၣ် မ့တမ့ၢ် ပှၤကညီအသိမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးမ့ၢ်ပှၤတဖၣ်လၢအတခီကံၢ်ဘၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢတဖၣ်န့ၣ် လီၤ.

၃။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ် ဒုးသ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်ပှၤတၢ်ဒီးလၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီအံၤအပူၤအိၣ် ဝဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဘိမ့ၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်သဲစး **International Human Rights Law** ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဘိမ့ၢ်အပှၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ်အသဲစး **International Humanitarian Law** တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤဟံးစုန့ၣ်ကျဲဝဲ—

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂)

၁။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ ကဘၣ်တၢ်လူၤပိၣ်မၤထွဲအိၤလၢကယၢ်ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမီၤ တဖၣ်, ပုၤအဖုအကရၢတဖၣ်ဒီးပုၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ်ဒ်သိးသိးန့ၢ်လီၤ. တၢ်လူၤထွဲ ပိၣ်ထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤတမၤဘၣ်ဒိပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမီၤတဖၣ်, ပုၤအဖုအကရၢတဖၣ်ဒီးပုၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ်နီတဂၤန့ၢ်ဘၣ်.

၂။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤ တၢ်တဘၣ်ထုးထီၣ်အစီပညီဒ်သိးကမၤဃံ, မၤလီၤဆီ မ့ တမ့ၢ် ထုးဖးကွံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်အသဲ စးတဖၣ်အပူၤ, မ့တမ့ၢ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝဲဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ် အသဲစးအပူၤ, မ့တမ့ၢ် ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤခွဲးယၢ်လၢဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအိၣ်အပူၤလီၤဆီဆီ ဒၣ်တၢ်တၢ်ဃုတၢ်အိၣ်ကဒုလၢထံဂုၤကီၢ်ဂၤခွဲးယၢ်တဖၣ်အပူၤန့ၢ်ဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၃)

၁။ ထံကီၢ်အပူၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမီၤတဖၣ်အိၣ်ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်မၤမူဒါလၢကဟ့ၣ်တၢ်ဒိသ ဒါဒီးတၢ်မၤစၢၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အိၣ်လၢအတၢ်ပၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

၂။ ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢကယုဒီးဒီးန့ၢ်ဝဲတၢ်ဒိသဒါဒီးတၢ်မၤစၢၤ ဘၣ်ဃးပုၤဂ့ၢ်ဝဲဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ်လၢပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမီၤတဖၣ်အံၤကအိၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်တ ဘၣ်မၤအၢမၤသီဒီးစံာ် ပညီၣ်အိၤလၢအဃုထီၣ်တၢ်ဒ်န့ၢ်အဃိဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၄)

၁။ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤတၢ်ကစူးကျါအီၤပူၤဖျဲးဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်အဒုၣ်အဆၢဒ်အမ့ၢ်ပုၤကလုာ်, ဖံးခီအလွဲၣ်, မုၢ်ခွါ, ကျိၣ်, တၢ်ဘါ, တၢ်စူၢ်တၢ်န့ၣ်, ထံၣ်ကီၢ်သဲးမ့တမ့ၢ် တၢ်ထံၣ်ဆိက မိၣ်အဂုၤအဂၤ, ကလုာ်ဂုၤဝီပုၤထူလံၤဖိ, တၢ်အိၣ်ဖိးသဲးမ့တမ့ၢ် ပုၤအတၢ်အိၣ်အသးဒ်အမ့ၢ် သးအနံၣ်မၤတၢ်တကဲ, တၢ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်တအိၣ်, တၢ်ဟဲလီၤစၢၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဒ်န့ၣ်အသိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့တနီၤဒ်သိးဖိသ့ၣ် (လီၤဆီဒ်တၢ်ပုၤလၢအမၤတၢ်လၢပုၤကျါတကဲ) မိၣ်အိၣ်ဒီးဟုးသး, မိၣ်အိၣ်ဒီးဖိဆံး, ပိာ်မုၢ်လၢအဘၣ်ကဲဟံၣ်ခိၣ်ဟံၣ်န့ၣ်, ပုၤလၢအဖဲးတကဲမၤတကဲ, ပုၤမ့ၢ်တုၢ်ပုၤတီၤတဖၣ်ကြၢၤဒီးတၢ်ဒိသဒၢဒီးမၤစၢၤအီၤဒ်အတၢ်လိၣ်အိၣ်အသိးဒီးတၢ်လိၣ်လီၤဆိတမံၤမံၤအဖိခိၣ်တၢ်ကဘၣ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲအီၤန့ၣ်လီၤ.

အကူၢ် (၂) — တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒီသဒၢလၢတၢ်ဘၣ်ဟံၣ်တုၢ်လီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိး

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၅)

ပုၤန့ၣ်ဖိန့ၣ်ကမိၤခဲလၢာ်ဃုာ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ချၢပုၤဟူးဂဲၤမၤစၢၤတၢ်ကရၢတဖၣ်ကဘၣ်ဟံၣ်ကဲဒီးအုၣ်ကီၢ်အသးဘၣ်သးဒီးတၢ်ကဟံၣ်ကဲမူဒါလီၤဘၣ်အီၤတဖၣ်ဒ်ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်အသဲးအိၣ်ဝဲအသိးဃုာ် ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဒီးပုၤဂုၤဝီဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ်အသဲးလၢတၢ်ဂုၤတမံၤလၢလၢအဖိခိၣ်ဒ်သိးကတြီၤဒီးဟးဆွဲးတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘၣ်ဟံၣ်တုၢ်လီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၆)

၁။ ပုၤကူပုၤကညီကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်လၢတၢ်ကဒိသဒၤန့ၢ်အိၣ်ဒီးသိးအသုတဟံၣ်တၢ်ဘၣ်အလီၤအိၣ်လီၤဆိး မ့တမ့ၢ် ဟံၣ်ဃီလီၤကျဲလၢမိၢ်ပၢ်ဖံဖုဟ့ၣ်သၢတၢ်အိၣ်တဖၣ်ခီဖျိတၢ်ကလုၢ်တဖိးသဲးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ တၢ်ကလုၢ်လၢအတြီတၢ်သုးဆူၣ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအပူၤပၣ်ဃုာ်ဝဲ -

(က) တၢ်နီၤဖးဖဲးသုးဝဲသန့ (တၢ်မၤလီၤမၤကလုၢ်ခူၣ်) မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤတၢ်ဒ်န့ၣ်တမံၤမံၤလၢအလီၤပလီၢ်အသးတဖၣ်လၢအပညိၣ်ဝဲဒ်သိးကဆိတလဲကွံာ်ကလုၢ်ခူၣ်, တၢ်ဘါ မ့တမ့ၢ် ကလုၢ်အတၢ်ဟံၣ်ဖိၣ်သးလၢအမၤဘၣ်ဒိပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်အနီၣ်ဂံၢ်တဖၣ်အခါ

(ခ) လၢစုကဝဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အခါ, တၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၤလၢကမျၢၢ်အဂီၢ်တအိၣ်ဝဲဘၣ်. မ့တမ့ၢ် သုးဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဂ့ၢ်အလီၤမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်အခါ

(ဂ) လၢတၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤဖးဒိၣ်အပူၤတၢ်တမၤဘၣ်တသ့ဘၣ်အဃိဒီးဘၣ် ကွံာ်ကဟံၣ်ကွံာ်ကမျၢၢ်အတၢ်ဘၣ်သး

(ဃ) ဖဲတၢ်တတၢ်တနါ (န့ဆၢၣ်အမၤဟးဂီၤ) အိၣ်ထီၣ်အဖိခိၣ်အလီၤမ့ၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်သုးကွံာ်ကမျၢၢ်အခါဒီး

(င) ဖဲတၢ်စူးကါတၢ်သုးဆူၣ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအတၢ်မၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်စံၣ်ညိၣ်ပုၤဂီၢ်မ့ၢ်အသိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃။ တၢ်သုးလီၤသုးကျဲတၢ်မၤအံၤ တဘၣ်တံာ်တံာ်ယံာ်န့ၢ်ဒီးတၢ်အိၣ်သးလိၣ်ဘၣ်ဝဲအဖိခိၣ်ဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၇)

၁။ တၢ်သုးကွံာ်ပုၤကညီတဖၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်စံၣ်ညိၣ်တံာ်လၢအဂ့ၢ်ကတၢ်ၤသၢပျၢၤပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤ ဘၣ်ထွဲတဖၣ်ကဘၣ်အုၣ်ကီၤဝဲလၢအယုတုၢ်လဲဝဲကျဲအဂၤကစီဒီးအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်တထံၣ်န့ၢ်ကျဲအဂၤနီတဘိလၢဘၣ်တခီတၢ်ကဘၣ်ဃုကျဲလၢတၢ်သုးလီၤအိၣ်လီၤဆိးကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်အစ့ၤကတၢ်ၤဒီးတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးတၢ်ကမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အစီၤကတၢ်ၤန့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အုၣ်ကီၤတဖၣ်ဖဲတၢ်သးကွံာ်ပုၤလီၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်အလီၤအိၣ်ဆိးအခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အုၣ်ကီၤသးလၢပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ, အတၢ်အိၣ်န့ၢ်ဂံၢ်န့ၢ်ဘါ, အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒီးတၢ်ကဆဲးကဆီတဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဝဲတုၤလီၤတီၤလီၤပုၤဒီးတၢ်သးမံန့ၣ်လီၤ. တၢ်အုၣ်ကီၤသးတဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အဟံၣ်ဖိဃီဖိဒူၣ်ဖိထၢဖိအပူၤဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်တဘၣ်လီၤမုၢ်လီၤဖးလိာ်အသးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃။ တၢ်သးကွံာ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအတၢ်မၤလၢ အတမ့ၢ်ဘၣ်ဖဲစုကဝဲတၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၢ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနၢ်အဂ့ၢ်ဂီၢ်အူအခုအခါအပတီၢ်ဘၣ်န့ၣ် တၢ်အုၣ်ကီၤသးလၢလၢလၢတၢ်ကဘၣ်တၢ်လူၤပိာ်မၤထွဲအီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ -

- (က) တၢ်စံာ်ညီၣ်တံာ်လီၤဆိဒၣ်တၢ်အံၤ ကဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢထံကီၢ်အပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢသဲ စးဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤအီၤတဂၤအတၢ်ကလုၢ်အသိးတမံမံၤ
- (ခ) ဒ်သိးတၢ်အုၣ်ကီၤကအိၣ်ဝဲလၢပုၤလၢအဘၣ်သးကွံာ်အီၤတဖၣ် ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအလီၤမၢ်န့ၢ်အီၤဒီးကန့ၢ်ဘၣ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအသိးအဂီၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲကဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ကစီၣ်အလၢအပုၤလၢတၢ်သးကွံာ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအဂ့ၢ်အကျိၤ
- (ဂ) တၢ်ကဘၣ်ဃုမၤန့ၢ်ပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်သးလၢအသဘူၤ.
- (ဃ) ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ် ကဘၣ်ကျဲးစးဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်ဒ်သိးကဟံၣ်ဖိဒူၣ်မၤသကိးတၢ်, လီၤဆိဒၣ်တၢ်ပိာ်မုၢ်လၢကသးကျဲၤကတံာ်ကတီၤအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၤတဖၣ်အဂီၢ်.
- (င) ဒ်အလီၤအိၣ်ဝဲအသိးသဲစးအပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါလၢအန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤ, လၢအကံၢ်အစီအိၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဝဲဒ်သဲစးအတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဖီခိၣ်
- (စ) တၢ်အခွဲးအယာ်ဘၣ်ဃးတၢ်ဘီဘၣ်ကုၤလၢအတုၤလီၤတီၤလီၤတဖၣ်, ဃုာ်ဒီးသဲစးပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢအကြၢးအတၢ်စံာ်ညီၣ်တံာ်လၢတၢ်ကွၢ်ကဒါကုၤအီၤတဖၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ကဲအီၤလီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၈)

၁။ တၢ်သုးကွံာ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးလၢအကဲထီၣ်တၢ်ထီၣ်ဒါခွဲးယၢ်ဘၣ်ဃး ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်အသးသမူ, အသုးအသ့ၣ်လၢကပီၤ, တၢ်သဘျီဒီးအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအကလုာ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်တဘၣ်မၤအိၣ်ဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၉)

၁။ ထံကီၢ်တဖၣ်အမူအဒါအိၣ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢကဒိသဒါတၢ်သုးဆူၣ်ပှၤထူလံၤဖိ, ကလုာ်ဆံးဖိ, ပှၤထူစံာ်ထူပဲာ်, ပှၤကွၢ်သီ, မဲးတဲးလဲးဒီးပှၤလၢအသန့ၤအသးလၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အတၢ်ဘၣ်ထွဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

အကူာ် (၃) — တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဒိသဒါဖဲတၢ်သုးကွံာ်လီၤအိၣ်လီၤဆိးအဖၢမုာ်

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၀)

၁။ ပှၤကူပှၤကညီကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢအန့ၢ်သါဟံာ်ဝဲဒၣ်လၢ သဲးစးကဒိသဒါအသးသမူအဂီၢ်လီၤ. ပှၤတဂၤမးအသးသမူတဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤ, ဟံးထီၣ်ကွံာ်အိၣ်လၢတဖိးသဲးစးန့ၢ်ဘၣ်. ပှၤလီၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဒိသဒါအိၣ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢ—

- (က) တၢ်မၤသံလီၤတူၢ်ကလုာ်
- (ခ) တၢ်မၤသံ
- (ဂ) တၢ်မၤသံမၤဝီလၢအတဖိးသဲးစးမ့တမ့ၢ်တၢ်မၤသံနီၤစီၤလၢအဂ့ၢ်အကျိၤတအိၣ်
- (ဃ) ပှၤလီၤမၤခိဖျိတၢ်မၤဆူၣ်, ပာ်ဃုာ်ဒီးတၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်ပှၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဖိၣ်ဃာ်ကယံာ်ပှၤလၢတၢ်ဘၣ်တၢ်တဲဖျါအိၣ်, တၢ်မၤပျဲလၢကမၤသံတၢ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ တၢ်မၤဒၢၤတၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ဒါပုၤလီၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်လၢတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ် တကးအကျဲလၢအဝဲသ့ၣ်တမၤတၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အ့ၣ်လီၤဆိးက့ၢ်လိာ်သးဒီး တၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၣ်တဖၣ် န့ၣ်တၢ်တြီအီၤလီၤဆီၣ်ဒၢၤတၢ်-

(က) တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤလီၤလီၤ, မ့တမ့ၢ် ပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ပျဲအိၣ်ကမျၢၢ်ဖဲ တၢ်လီၤလၢ တၢ်လဲၤထီၣ်ဒုးကမျၢၢ်သ့ဝဲအလီၤ

(ခ) တၢ်ဟံၣ်ဝံၤသံလီၤဒိတၢ်ဒိအမ့ၢ်တၢ်ဒုးအကျဲတဘိ

(ဂ) တၢ်သူကမျၢၢ်လၢကကဲထီၣ်သုးအကတီၢ်တဘၣ်လၢကတြီန့ၣ်သုးအဒုၣ်အဒါမ့ၢ် ဂ့ၤ, ဖဲသုးလဲၤထီၣ်ဒုးတၢ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ

(ဃ) တၢ်ခး, တၢ်ဒုးပုၤလၢအအိၣ်လၢအဒဲကဝီၤ, အလီၤအကျဲလၢအအိၣ်ဆိးဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤ ဒီး

(င) တၢ်သူဟီၣ်လၢ်မ့ၢ်ပိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၁)

၁။ ပုၤကူပုၤကညိကိးဂၤအိၣ်ဒီးခွဲးယာ်လၢအသုးအသ့ၣ်အဂီၢ်, ခိၣ်န့ၣ်ဒီးသကးပဝးအ တၢ်လၢတၢ်ပျဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်အတၢ်သဘျုမ့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဃံးအီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကဘၣ်တၢ်ဒိသဒါ အီၤလၢ-

(က) တၢ်ဖိၣ်မံဆူၣ်, တၢ်မၤကၢ်စုခိၣ်က့ၢ်ဂီၤ, တၢ်မၤဆါပယွဲ, တၢ်မၤဆါသး, တၢ်မၤ တလီၤပုၤကူပုၤကညိ, မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤသအုးသပိုၤဒီးတၢ်မၤအရၢၢ်အစၢၢ်လၢအဘၣ်ဒိ ပုၤအသုးအသ့ၣ်ဒိအမ့ၢ်တၢ်လၢအတကြးလၢပိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပိၣ်ခွါမ့ၢ်ဂ့ၤလၢအမ့ၢ်တၢ် စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤတဖၣ်, တၢ်မၤဆူၣ်မၤဃဲသဲအတၢ်မၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤ တကြးတဘၣ်တမံၤလၢ်လၢ်

(ခ) တၢ်မၤဆူၣ်မၤက့ၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤဆူၣ်ဒိန့ၣ်အသိးတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဒိအမ့ၢ်တၢ်ဆါ ကွံၣ်ပုၤလၢတၢ်ဖျိဆူၣ်ဖျိန့ၣ်အဂီၢ် တၢ်စူးကါဆူၣ်အီၤလၢတၢ်ကလုာ်ကလိၤအတၢ်မၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤဆူၣ်ဖိဒိဖိသ့ၣ်

(ဂ) တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤလၢ အမၤအါထီၣ်တၢ်တၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤလၢပုၤလီၤ အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(ဃ) တၢ်မၤပျံၤမၤဖးဒီးတၢ်ထီၣ်ဂဲၤထီၣ်တၢ်ဒ်သိးလၢထးသ့ၣ်တဖၣ် သုတအိၣ်ထီၣ်ဝဲ အဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်တြိအိၤလီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၂)

၁။ ပုၤကူပုၤကညိကိးဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ အနီၢ်ကစၢ်အတၢ်သဘျုဒီးအတၢ် ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်လီၤ. တၢ်တဘၣ်ဖိၣ်ဃာ်အိၤ မ့တမ့ၢ် ဖိၣ်ဒုးဃာ်နါစိၤအိၤနီတဂၤ ဘၣ်.

၂။ လၢတၢ်ဟ့ၣ်ပုၤလီၢ်အိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ကတုၤလီၤတီၤလီၤဝဲအဂီၢ်တၢ် ဖိၣ်ကယၢ်အိၤလၢပျံၤထီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဒုးဃာ်အိၤလၢဒဲကဝီၤမ့ၢ်ဂ့ၤတသ့ဘၣ်. အလီၢ်မ့ၢ် အိၣ်စဲးယဲၤနီၢ်နီၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်ဒုးဃာ်, ပၤဃာ်အိၤဒ်န့ၣ်အသိးတခီတၢ်ဆၢကတီၢ်တ ဘၣ်ယံၣ်ဝဲဒိၣ်န့ၣ်တၢ်အိၣ်သးလိၣ်ဘၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်အသိးန့ၣ်ဘၣ်.

၃။ ခီဖျိလၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဟံၣ်တၢ်လီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးအပိ တၢ်မ့ၢ်ဖိၣ်အိၤဒီးဖိၣ်ဃာ်ကယၢ် အိၤလၢတၢ်မၤတဖိးသဲးဘၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဒိသဒၢအိၤန့ၣ်လီၤ.

၄။ တၢ်တဘၣ်ဖိၣ်ဒီးကမဲပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်နီတမံၤအပိဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၃)

၁။ လၢတၢ်ဒုးသုးဒုးသံၣ်အပူၤန့ၣ် ဖိဒဲဖိသုၣ်လၢအဘၣ်ဟံၣ်တၢ်လီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးတဖၣ် တၢ်တဘၣ်လိၣ်ဘၣ်ဘၣ်အိၤ, တၢ်တဘၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးဒီးတၢ်တဘၣ်မၤအိၤတၢ်မၤလၢအ ဘၣ်ထွဲတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်န့ၣ်ဘၣ်.

၂။ ပုလလီၢ်အိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်ဒိအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုလလီၢ်အိၣ်ကမံၣ်အသိးတၢ်နီၤဖးဟံၣ်ပနီၣ်အိၣ်ဒီး သူအိၣ်လၢတၢ်ထၢသးလၢပုလဖီၣ်စုကဝဲၤဂံၢ်ဘါကရူၢ်တခါလၢလၢအပူၤန့ၣ်တၢ်ကဘၣ် ဒိတဒၢအိၣ်လီၤ. လီၤဆိဒၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤအၤမၤသီ, တၢ်မၤတလီၤကံၢ်ပုၤကူပုၤကညီ မ့ တမ့ၢ် တၢ်မၤလီၤရၢၢ်လီၤစၢၢ်ဒိအမ့ၢ်တၢ်လၢအဘၣ်တူၢ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် တၢ်စံၣ်ညီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢတၢ်ဂ့ၢ်တမံၣ်လၢလၢအဖီခိၣ် တၢ်တြီၤဃာ်တၢ်ထၢဖီၣ်အဝဲသ့ၣ်ဆူသးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၄)

၁။ ပုလလီၢ်အိၣ်ကမံၣ်ကိးဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်သဘျုးခွဲးယၢ်လၢ ကသးကလဲးအသးဒီးကယုထၢ န့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢကအိၣ်ဝဲဆိးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ လီၤဆိဒၣ်တၢ်ပုလလီၢ်အိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သဘျုးခွဲးယၢ်လၢ ကန့ၢ်လီၤဟးထီၣ် ဘၣ်လၢအဒဲကဝီၤဒီးဆူတၢ်လီၢ်အဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၅)

၁။ ပုလလီၢ်အိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒီး

(က) ခွဲးယၢ်လၢကယုန့ၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢလၢလီၢ်အဂၤဖဲထံကီၢ်တဘျုးအပူၤ

(ခ) ခွဲးယၢ်လၢကဟးထီၣ်လၢအထံအကီၢ်

(ဂ) ခွဲးယၢ်လၢကယုန့ၢ်တၢ်အိၣ်ကဒုလၢထံကီၢ်အဂၤတဘျုးအပူၤဒီး

(ဃ) ခွဲးယၢ်လၢကဒိသဒၢအသးလၢ တၢ်မၤဆူၣ်အက့ၤကဒါဆူအကီၢ်, မ့တမ့ၢ် က ဘၣ်က့ၤအိၣ်ဆိးဝဲအလီၢ်ဖဲတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအတၢ်သဘျုးသးမူဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ် အိၣ်ချ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၆)

၁။ ပုလလီၢ်အိၣ်ကမံၣ်ကိးဂၤအိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢ ကသ့ၣ်ညါဘၣ်ဝဲအဘူးအတၢ်လၢအလီၤ မၢ်ကွံာ်တဂၤ အဘူၣ်အတီၢ် ဒီးအိၣ်ဆိးဖဲလဲၣ်ဖဲလဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ် ကဂ့ၢ်ကျဲးစးၤယုသ့ၣ်ညါစၤပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်လၢအလီၤမၤတဂၤအဘျုးအတီၢ် လၢအမ့ၢ်အဝဲအိၣ်ဝဲဖဲလဲၣ်ဖဲလဲၣ်အဂ့ၢ်ကယုတၢ်မၤစၤပုၤလီၤထံၣ်ဂ့ၢ်ဂၤတၢ်ကရၢကရိၤလၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးဒီး တၢ်မၤအဝဲအံၤတဘျုးဘၣ်ဒီးကမၤသကိးဝဲအဂီၢ်လီၤ တုၤမ့ၢ်တၢ်ဃီထံသ့ၣ်ညါန့ၢ်ဝဲပုၤလီၤမၤအံၤအဂ့ၢ်အကျိၤလဲၣ်န့ၢ်တၢ်ကစီၣ်လၢတၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ်အံၤတၢ်ကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါက့ၤပုၤလီၤမၤတဂၤအံၤအဟံၣ်ဖိဃီဖိအဘျးကတၢ်အပုၤန့ၢ်သၢတၢ်တဂၤလၢန့ၢ်လီၤ.

၃။ ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢအဘၣ်ထွဲတဖၣ် ကဂ့ၢ်ကျဲးစးၤယုထံၣ်ပုၤလီၤမၤတဂၤအစိၣ်ဒီးဒုးတဲပုၤလၢအမ့ၢ်မတၤမတၤဝဲၤကဒိသဒါအီၤလၢတၢ်ဟံးန့ၢ်ကွံၣ်တၢ်လၢပုၤသံတဂၤအလီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, မၤဟးဂီၤ အက့ၢ်အဂီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးကဆုၢ်န့ၢ်က့ၤပုၤန့ၢ်သၢတၢ်တဂၤအအိၣ်မ့တမ့ၢ် ကန့ၢ်လီၤဘါလီၤကွံၣ်အီၤဂ့ၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဒိအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲအသိးန့ၢ်လီၤ.

၄။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်ခိၣ်လီၤန့ၢ်တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါဟံၣ်ပနီၣ်ဝဲဒီးဟ့ၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအီၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်ကိးကပၤဒဲးအဖိခိၣ်န့ၢ်လီၤ. ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢကလဲၤကွၢ်ကတၢ်ကတီၤအဘျးအတၢ်လၢအသံတဂၤအသ့ၣ်ခိၣ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၇)

၁။ ပုၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ကဟံၣ်ကဲအဟံၣ်ဖိဃီဖိအတၢ်အိၣ်မ့အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်လၢ အသးအိၣ်အိၣ်ဆိးတပူၤဃီဒီးအဒူၣ်ဖိထၢဖိတဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးအယၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤလၢကအိၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

၃။ ဒူၣ်ဖိထၢဖိလၢအဘၣ်အိၣ်လီၤမ့ၢ်လီၤဖးခိဖျိလၢ ကသုးကွံၣ်အလီၤအိၣ်လီၤဆိးအပိလီၤဆိဒၣ်တၢ်ဒူၣ်ထၢလၢအအိၣ်ဒီးဖိဆံးတဖၣ်န့ၢ်ကြၢးလၢတၢ်ဒုးအိၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တပူၤဃီချူချူတသ့ဖဲအသ့န့ၢ်လီၤ. ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤဘၣ်မ့ဘၣ်ဒါတဖၣ်ကကျဲးစးၤစံးဆၢဘၣ်ဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်အတၢ်သံကွၢ်ဝဲၤကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒီးမၤသကိးတၢ်ဒီးကရၢဘၣ်ဃးပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်လိၣ်လၢအမၤတၢ်ဘၣ်ဃးတၢ်ရိၣ်ဖျိၣ်က့ၤဟံၣ်ဖိဃီဖိလၢအလီၤဖးတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

၄။ ပုလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်တဖၣ်အပူၤဟံၣ်ဖိလၢ၊ အတၢ်သဘျၢဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဃံးအိၣ်ဖျိတၢ်ဖိၣ်ဃံးတၢ်ယၢ်မ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖိၣ်အိၣ်လၢဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ်အံၤ အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်လၢ ကအိၣ်ဆိးဝဲတပူၤဃီဒီးအပူၤဟံၣ်ဖိဃီန့ၣ်လီၤ။

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၈)

၁။ ပုလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒီးခွဲးယၢ်လၢ၊ ကအိၣ်မူဘၣ်ဝဲလၢတၢ်အိၣ်မူအပတီၢ်ဒ် အကြၢၤဝဲ ဘၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ။

၂။ အစုၤကတၢ်ကွၢ်ဖဲတၢ်မၤအသးတမံၤလၢ်လၢ်၊ ဒီးဖဲတၢ်နီၤဖးတၢ်အဒုၣ်အဆၢတ အိၣ်ဝဲဘၣ်အပူၤန့ၣ်၊ ပုၤန့ၣ်ဖိန့ၣ်ကမိၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤအိၣ်တဖၣ်ကအုၣ်ကီၤဝဲ လၢကဟ့ၣ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်တဖၣ်အံၤလၢ-

(က) တၢ်အိၣ်လၢအလိၣ်ဒိၣ်တဖၣ်ဒီးထံလၢကဆီဝဲ

(ခ) ဟံၣ်ဃီအတၢ်အိၣ်ကဒုအပီးအလီ

(ဂ) တၢ်ကူတၢ်သိးဒ်အကြၢၤဝဲဘၣ်ဝဲဒီး

(ဃ) ကသံၣ်ကသီတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလၢအလိၣ်ဝဲဃုာ်ဒီးထံနိတၢ်ကဆုကဆီအတၢ်မၤ တဖၣ်လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်အဒုၣ်အဆၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ။

၃။ လၢတၢ်ကရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤဟ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤအကျါဒိၣ်လၢ၊ အလိၣ်တဖၣ် အဂီၢ်တၢ်ကဘၣ်ဂုၢ်ကျဲးစၢၤလီၤဆီဝဲလၢပိာ်မုၢ်တဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤလၢကမၤ သကိးဃုာ်တၢ်လၢလၢပုၤလၢတၢ်မၤအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ။

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၁၉)

၁။ ပုလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်လၢအဆူးဆါဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဃုာ်ဒီးအက့အကွဲၣ်ခဲလၢာ်တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ဒီးန့ၣ်ကသံၣ်ကသီဒီးတၢ်အံးတၢ်ကွၢ်၊ တၢ်ယါဘျါအလၢအပုၤဒ်အလိၣ်ဘၣ်ဝဲ အသိးအထီၣ်ဘးကတၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဖဲအလီၤအိၣ်ဝဲန့ၣ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်တဖၣ်ကဒီးန့ၣ် ဘၣ်စ့ၢ်ကိးပုၤဂုၢ်ဝီတၢ်တိၤမၤစၢၤဒီးခိၣ်န့ၣ် Psychological တဖၣ်အတၢ်အံးတၢ် ကွၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်အဒုၣ်အဆၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ။

၂။ တၢ်ကဘဉ်အိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်သ့ၣ်ဟံသးလီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်လၢ ပိၣ်မုၢ်အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်
ချူလၢအလိၣ်ဝဲတဖၣ်အဂီၢ် ဃုာ်ဒီးတၢ်အံးထွဲဘဉ်ထွဲကဟုကယာ်ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အတၢ်
အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချူလၢအမ့ၢ် တၢ်အံးကွၢ်ကဟုကယာ်ပိၣ်မုၢ်လၢအအိၣ်ဒီးဟုးသးဖိဆံးတ
ဖၣ်တကးဒံးဘဉ်တၢ်ကမၤစၢၤစ့ၣ်ကီးပိၣ်မုၢ်လၢဘဉ်တၢ်မၤအၤမၤသီ, မၤတရီၤတပါ
အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃။ တၢ်ကဘဉ်ဟံသ့ၣ်ဟံသးလီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်လၢ တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲတၢ်ဒီသဒါတၢ်ဆါ
လၢအဘဉ်ကူဘဉ်ကံတၢ်သ့ဒီးတၢ်ဆါလၢအအိၣ်ထီၣ်ဝဲတဖၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်ဆါအုး(စ်)
လၢအကဲထီၣ်အသးလၢပုၤလီၤအိၣ်မ့ၢ်တဖၣ်အသိးအကျါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၀)

၁။ ပုၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးခွဲးယာ်လၢ တၢ်ကဟံကဲပနီၣ်အိၣ်ဒ်ပုၤကညီတဂၤအသိးလၢသဲ
စးအမဲာ်ညါန့ၣ်လီၤ.

၂။ ဒ်သိးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်တထံၣ်အံၤ ကဘဉ်တၢ်လူၤထွဲအိၣ်တုၤလီၤတီၤလီၤလၢပုၤလီၤ
အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်ကသ့ဝဲန့ၣ်ပုၤန့ၣ်ဖိန့ၣ်ကမိၤတဖၣ်ကထူးထီၣ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အလံာ်
အုၣ်သး, တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါ, တၢ်အိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်လံာ်အုၣ်သး, တၢ်တုၤတၢ်ဖျိအလံာ်အုၣ်
သးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်ပုၤန့ၣ်ဖိန့ၣ်ကမိၤတဖၣ် ကမၤစၢၤထူးထီၣ်န့ၣ်စ့ၣ်ကီး
အဝဲသ့ၣ်လၢလံာ်အုၣ်သးအသီ မ့တမ့ၢ် မၤန့ၣ်ကဒါအဝဲသ့ၣ်အလံာ်အုၣ်သးလၢအလီၤ
မၤတဖၣ် ဒီးတၢ်တကြၢၤမၤဆူၣ်က့ၤဟံးန့ၣ်အလံာ်လီၤလံာ်လၢအလီၤအိၣ်လီၤဆိးလီၤ
လံာ်အလီၤန့ၣ်ဘဉ်.

၃။ ပိၣ်မုၢ်ဒီးပိၣ်ခါအခွဲးအယာ်တဖၣ် ကဘဉ်အိၣ်ဒီးတၢ်ထဲသိးတုၤသိးဒ်သိးလၢကဒီး
န့ၣ်ဘဉ်လံာ်အုၣ်သးလၢအလိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးကဘဉ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ
တၢ်ကကွဲးလီၤအနီၢ်ကစၢ်အမံၤဒၣ်ဝဲလၢ တၢ်ထူးထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အလံာ်အုၣ်သးတဖၣ်အ
ပုၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၁)

၁။ တၢ်တဘၣ်ဟံးန့ၣ်ကွၢ်တၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအတတီတလီၤ, တၢ်တဖိးသဲးစးအပူၤလၢပုၤနီၣ်တဂံၤဘၣ်.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ် အတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဒီးအိၤတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဒီးတဒၢအိၤဖဲတၢ်ကအိၣ်အသးတမံၤလၢလၢအကတီၢ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဘၣ်ဃး

(က) တၢ်ဂုၢ်ဆူၣ်ဖျိဆူၣ်

(ခ) တၢ်မၤဆူးမၤဆါအိၤလီၤလီၤ, မ့တမ့ၢ် တအိၣ်ဒီးတၢ်ပံာ်ထံပံာ်ဆးဒီးတၢ်မၤအမၤသီအဂၤတဖၣ်

(ဂ) တၢ်သူအိၤဒ်တၢ်ဒိသဒၢအပီးအလီၤဘၣ်ထွဲသုးဂ့ၢ်ဝီအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, အတၢ်ပညိၣ်

(ဃ) တၢ်ဒုးကဲအိၤတၢ်အပီးလီၤလၢတၢ်မၤကၢ်အဂီၢ်ဒီး

(င) တၢ်မၤဟးဂီၢ်အိၤမ့တမ့ၢ်တၢ်သူတၢ်စံာ်ညိၣ်ပုၤဒိဖုဒိဂီၢ်အသိးသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤအတၢ်စုလီၤခိၣ်ခိၣ်လၢအအိၣ်တုၢ်တဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဒိသဒၢဃာ်အိၤဒ်သိးတၢ်သုတမၤဟးဂီၤ, သုတသူကမၣ်အိၤနီၣ်စိၤ, တၢ်သုတဟံးန့ၣ်အိၤနီၣ်စိၤတဂ့ၤ န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၂)

၁။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်လၢအိၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ခီဖျိအဝဲသုၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအ ဘၣ်ဟံာ်တုၢ်လီၤ အိၣ်လီၤဆိးအဃိ တၢ်တဘၣ်နီၤဖးတၢ်အဒုၣ်အဆၢလၢကမ့ၢ်လၢဘၣ်ဝဲလၢ တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢအဖျါလၢလၢတဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ်.

(က) ခွဲးယာ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သဘျုလၢ တၢ်ဆိကမိၣ်ဆိကမး, ကအိၣ်ဒီးသးအခိၣ်ရှုၣ်ဒၣ်ဝဲ, တၢ်ဘျုတၢ်ဘါမ့တမ့ၢ်တၢ်စူၢ်တၢ်နာ်, တၢ်ထံာ်ဆိကမိၣ်ဒီးတၢ်တဲဖျါထီၣ်သုၣ်တဖၣ်

(ခ) ခွဲးယာ်လၢကဃုန့ၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒီးန့ၣ်လီၤမၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်အတၢ်မၤတဖၣ်

(ဂ) ခွဲးယာ်လၢကကရၢကရိဒီးန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢပုၤအကျါအပူၤပုၤဒီးတၢ်သဘျု, တၢ်ထဲသိးတုၤသိး

- (ဃ) ခွဲယော်လၢကဟ့ၣ်တၢ်ဖး, ကန့ၣ်လီၤမၤတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးပဒိၣ်ဒီးကမျၢၣ်ဂ့ၢ်ဝီအတၢ်မၤတဖၣ်ဃုာ်ဒီးခွဲယော်လၢတၢ်စူးကါဘၣ်ခွဲယော်လၢအလီၢ်အိၣ်ဝဲတဖၣ်
- (င) ခွဲယော်လၢကစူးကါကျိၣ်လၢအသ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၣ်ဝဲတမံၤမံၤအဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၃)

၁။ ပုၤကူပုၤကညီကိးဂၤအိၣ်ဒီးခွဲယော်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အဂီၢ်

၂။ ဒ်သိးပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ် တၢ်ကဟ့ၣ်အီၤခွဲယော်အဝဲအံၤတုၤလီၤတီၤလီၤအဂီၢ်, ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမီၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ကအုၣ်ကီၤဝဲလၢပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်အဂီၢ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢအပူၤတအိၣ်ဒီးလၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢကဘၣ်မၤလိတၢ်အစ့ၤကတၢ်တီၤဖုၣ်က့ၢ်အဂီၢ်, တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ကဘၣ်ပၢ်ကဲအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၤ, အကျိၣ်ဒီးတၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါန့ၣ်လီၤ.

၃။ တၢ်ကဘၣ်ကျဲးစးအုၣ်ကီၤအသးလီၤဆီဒၣ်တၢ်လၢ ပိာ်မုၢ်ဒီးဖိသ့ၣ်ပိာ်မုၢ်တဖၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်ထဲသိးတုၤသိးလၢ ကန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢ တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤလၢလၢပုၤပဲၤ.

၄။ လၢပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ် ကူၣ်သ့ဒီးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်မၤစၢၤကဘၣ်အိၣ်လၢပုၤ, လီၤဆီဒၣ်တၢ်သ့ၣ်ဘီၣ်သးစၢ်ဒိၣ်တုၣ်သီဒီးပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤတဖၣ်လၢအိၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤမုၢ်ဂ့ၢ်, အချၢမုၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်ဖဲတၢ်အိၣ်သးအဂ့ၢ်အဘၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးတကီၢ်ခါန့ၣ်လီၤ.

အကူ (၄) — တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ဃး ပှၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၄)

၁။ ပှၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်ကဘၣ်တၢ်ဟံးထီၣ်ဖီၣ်ထီၣ်ရဲၣ်ကျဲၤအိၣ်ဒ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲတၢ်လိၣ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်ဝဲအသိးပှၤဖျဲးဒီးတၢ်ကွၢ်မဲၣ်ဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်အဒုၣ်အဆၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ တၢ်မၤစၢၤပှၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်လိၣ်ဆူပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တၢ်တဘၣ်ဒုးလဲၤကဟံၣ်ကွံာ်အိၣ်အိၣ်လီၤဆိၣ်ဒ်တၢ်ဆူသုးဂ့ၢ်ဝီဒီးထံၣ်ဂ့ၢ်ကီၢ်သဲးဂ့ၢ်ဝီန့ၣ်ဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၅)

၁။ တၢ်မၤမူဒါမိၢ်ပှၤလၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပှၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်မၤစၢၤဆူပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်သန့ၤထီၣ်အသးလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်အပှၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်အတၢ်ကရၢကရိဘၣ်ဃးဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်လိၣ်တဖၣ်ဒီးပှၤမၤစၢၤတၢ်လၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲဘၣ်ထွဲတဖၣ်အိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢကယုၣ်ယီၤအတၢ်သးအိၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤတဖၣ်လၢမၤစၢၤပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဒ်သိးန့ၣ်တဖၣ်တၢ်တဘၣ်ဟံၣ်အိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်တဒိတံၤဒိသကိးအတၢ်မၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်န့ၣ်လီၤဂီၢ်စုဂီၢ်ခိၣ်လၢထံကီၢ်တဘၣ်အပူၤအတၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်ဘၣ်. ဒီးတၢ်ကဘၣ်ဆိကမိၣ်အိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ထံၣ်ဆိကမိၣ်လၢအဂ့ၢ်တမံၤသတးဒီးတဂ့ၢ်လၢတၢ်ကမၤယံာ်မၤနီၢ်အိၣ်နီၢ်စိၤ, လီၤဆိဒ်တၢ်အကတီၢ်ဖဲပှၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ်မၤစၢၤပှၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်လိၣ်တသ့ဝဲအခါ, မ့တမ့ၢ်တသးအိၣ်မၤစၢၤဝဲအဆၢကတီၢ်အခါန့ၣ်လီၤ.

၃။ ပုၤန့ၢ်ဖိန့ၢ်ကမိၤဘၣ်ထွဲကိးဂၤကဟ့ၣ်တၢ်ပျဲလၢ ပုၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်လိၣ်တဖၣ်ကလဲၤကက့ၤဝဲအဂီၢ်ဒီးကတိၤစၢၤမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်ဒီးဒိသိးတၢ်မၤစၢၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ကလဲၤအသးချ့ချ့အဂီၢ်န့ၣ် ကမၤစၢၤဝဲဒိသိးတၢ်တံၢ်တၢ်အသုတအိၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၆)

ပုၤလၢတၢ်လီၤဘၣ်အီၤလၢကမၤပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်လိၣ်တဖၣ်အတၢ်စိၣ်ဆုၢ်ဒီးအတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟံၣ်ကဲဒီးဒိသဒၢဘၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တၢ်တဘၣ်မၤဒၢၣ်အီၤဒီးမၤဆူၣ်မၤစိးအီၤဘၣ်.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၂၇)

၁။ ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲအတၢ်လိၣ်အတၢ်ကရၢကရိၤတဖၣ်ဒီးပုၤမၤစၢၤတၢ်လၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲတဖၣ်ဖဲအဟ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤအခါန့ၣ်ကဘၣ်ဆိကမိၣ်စ့ၣ်ကိးဝဲတၢ်ဒိသဒၢလၢ အလီၢ်အိၣ်ဝဲတဖၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်ဘၣ်ထွဲပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ဒီးဟံၣ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲလၢအတၢ်ဟံၣ်ကဲပနီၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအမၤဝဲဒိန့ၣ်အသိးန့ၣ်တၢ်ကရၢကရိၤဒီးပုၤမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်အံၤ ကဘၣ်ဟံၣ်ကဲဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်အတၢ်ဟံၣ်ကဲပတီၢ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢအဘၣ်တၢ်ဟံၣ်လီၤအီၤလၢ တၢ်ကဘၣ်လူၤပိၣ်ထီၣ်အီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂။ ဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်အတၢ်ကရၢကရိၤလၢအဘၣ်တၢ်ကွဲးန့ၢ်အီၤလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤတဖၣ်တထီဒါ မ့တမ့ၢ် တကံၢ်ဂုၢ်လိာ်အသးဒီးတၢ်ကရၢကရိၤလၢအမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢအဘၣ်တၢ်ကွဲးလီၤအီၤလၢ လံာ်အဆၢလၢအဖီခိၣ်အံၤန့ၣ်ဘၣ်.

အကူ (၅) — တာ်သိၣ်တာ်သီဘၣ်ထွဲဒီးတာ်ကုၤကဒါကုၤတာ်သ့ၣ် ထီၣ်ဆီလီၤကုၤတာ်အိၣ်တာ်ဆိးဒီးတာ်ဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်ကုၤသးတဖၣ်

တာ်သိၣ်တာ်သီ (၂၈)

၁။ ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမီၤလၢအမူအဒါအိၣ်ဝဲတဖၣ် ဖဲအကယျဲပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ကကုၤ
ကဒါကုၤဒ်အသးဒၣ်ဝဲပုၤဒီးအသူးအသ့ၣ်အလၢကပီၤဆူအလီၤဒၣ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် တာ်အ
လီၤဖဲပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်အိၣ်ဆိးညီန့ၢ်တုၢ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် ဒ်အဝဲသ့ၣ်အသးဒၣ်ဝဲလၢကကုၤ
သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤကုၤအတာ်အိၣ်တာ်ဆိးလၢတာ်လီၤတတီၤတီၤန့ၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးမူဒါ
မိၢ်ပုၤလၢကဟံၣ်လီၤတာ်ဘျၢတဘျီဃီဃုာ်ဒီးတာ်မၤအကျဲအတာ်ရဲၣ်အကျဲတဖၣ်န့ၢ်
လီၤ. ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမီၤဒ်န့ၢ်အသိးတဖၣ်ကဂုၢ်ကျဲးစးတိစးမၤပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်
လၢအတာ်ကုၤကဒါကုၤ မ့တမ့ၢ် အတာ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤကုၤအတာ်အိၣ်တာ်ဆိးအလီၤ
အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

၂။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အံၤကကုၤသ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤကုၤတာ်အိၣ်တာ်ဆိးမ့တမ့ၢ်က
ကုၤဟံၣ်ဖျိၣ်သကိးထီၣ်ကုၤသးအတာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲၤအဂီၢ်တာ်ပၤဆုၤအံၤထွဲကွၢ်ထွဲဒီးတာ်
ကျဲးစးလီၤဆီလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တာ်အုၣ်ကီၤကဘၣ်အိၣ်ဝဲအလၢအပုၤန့ၢ်လီၤ.

တာ်သိၣ်တာ်သီ (၂၉)

၁။ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အံၤဖဲအကုၤကဒါဆူအဟံၣ်အဃီ မ့တမ့ၢ် အလီၤအကျဲလၢ
အအိၣ်ညီန့ၢ်ဝဲ, မ့တမ့ၢ် အလီၤတတီၤတီၤလၢအထံကီၢ်ဒၣ်ဝဲအပူၤဒ်သိးကဆီလီၤကုၤ
အတာ်အိၣ်တာ်ဆိးအဂီၢ်န့ၢ် တာ်တဘၣ်နီၤဖးတာ်အခူၣ်အဆၢခီဖျိအဝဲသ့ၣ်တဘျီမ့ၢ်
တုၢ်ပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်လၢအဘၣ်ဟံၣ်တုၢ်အလီၤအိၣ်လီၤဆိးအဃီန့ၢ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်
အိၣ်ဒီးခွဲးယာ်လၢကန့ၢ်လီၤဟူးဂဲၤဖဲမၤသကိးလၢ ကမျၢၢ်အတာ်ဖဲတာ်မၤတဖၣ်အပူၤ
လၢာ်လၢာ်ဆုၤဃုာ်ဒီး ခွဲးယာ်ထဲသိးတုၤသိးန့ၢ်လီၤ.

၂။ ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤအိၣ်ဒီးမူဒါတဖၣ်ကတိၣ်စၢၤမၤစၢၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်, ပုၤဟဲ က့ၤကဒါတဖၣ်အံၤလၢကဒီးန့ၢ်ကဒါက့ၤအတၢ်ဖိတၢ်လံၤစုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လၢအဟံၣ်တ့ၢ် ဝဲ, မ့တမ့ၢ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤစုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ကွံၣ်အိၣ်ခိၣ်ဖျါ အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤ လီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အဖိခိၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအတၢ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အတၢ်ဖိတၢ် လံၤတဖၣ်ကမၤန့ၢ်ကဒါက့ၤဝဲအဂီၢ် မ့ၢ်တညီန့ၢ်ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤလၢအမူအဒါအိၣ်ဝဲ တဖၣ်ကမၤန့ၢ်က့ၤ မ့တမ့ၢ် ကမၤစၢၤဝဲအဝဲသ့ၣ်ဒီးသီးကမၤန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အပူၤအကလံၤ လၢအကြးဝဲဘၣ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဘိၣ်ဂ့ၤထီၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်အတၢ်တမံၤမံၤန့ၢ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်တၢ်သီ (၃၀)

လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်အတၢ်ကရၢကရိၣ်ဒီးကရၢအဂ့ၤအဂၤလၢ အဘၣ်ဃးပုၤဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ထွဲ အတၢ်လိၣ်တဖၣ်ဒီးပုၤဂဲၤလိၣ်မၤစၢၤတၢ်တဖၣ်ကန့ၢ်လီၤမၤစၢၤဘၣ်တၢ်ဒိတၢ်ဟ့ၣ်စိ ဟ့ၣ်ကမိၤအိၣ်အသိးအဂီၢ်ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤအိၣ်ဒီးမူဒါခဲလၢကဟ့ၣ်လီၤဘၣ်အဝဲသ့ၣ် လၢ တၢ်အခွဲးအယာ်လၢတၢ်မၤတံၢ် တၢ်မၤယံၣ်မၤနီၢ်အိၣ်တအိၣ်အပူၤဒီးသီးကမၤစၢၤ ဘၣ်ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်က့ၤဆီလီၤကျဲၤလီၤက့ၤအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိး မ့တမ့ၢ် အတၢ်က့ၤကဒါဘိၣ်ထီၣ်က့ၤအလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးဒီးအတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤအသးအဂီၢ်န့ၢ် လီၤ.